

Skönlitterär läsning med nyanlända

Alla människor bör få möjlighet att uppleva läsandets lust och magi, också nyanlända skolungdomar. I kursplanen för ämnet svenska som andraspråk ingår skönlitterär läsning. Ändå hamnar skönlitteraturen ofta lite i skymundan i diskussioner och konkret planeringsarbete som rör undervisningen i svenska som andraspråk för nyanlända. Projektet *Intensivsvenska* har därför satsat särskilt på att utveckla modeller och metoder för litteraturläsningen.

Vi har gjort en ämnesplanering för det skönlitterära läsande under två år, med cirka två timmar i veckan av de 8–10 lektionerna i sv a. Läsu ndervisningen har delats in i 2 2 moduler. Det börjar med modul 1 Ljud och klanger och slutar med modul 2 1 Deckargenren och 2 2 Ekologi. För varje modul finns mål, litteraturförslag och metodiska förslag.

Hur undervisar vi?

Projektet föreslår många olika arbetssätt. Exempelvis behandlar ett förslag hur dialogisk närläsning kan gå till och hur eleverna kan formulera sina tankar kring en text, antingen i bild eller i enklare dagboksform. Andra metoder berör beskrivning av litterära genrer som sagor, noveller och dramer. I materialet finns idéer till hur elever kan tränas i att göra iakttagelser av exempelvis karaktärs- och miljöbeskrivningar och uppslag till samtal med utgångspunkt i de lästa texterna.

Under läsåret 2017/2018 har *Intensivsvenskans* modeller och metoder för litteraturläsning prövats på Språkintröduktionsprogrammet på två gymnasier i Stockholm sområdet. I litteratursamtalen har eleverna tränat olika lässtrategier: läsa mellan raderna, skapa inre bilder, ställa frågor och spekulera i hur intrigen fortskrider. Lättlästa texter har också använts. I en klass prövade eleverna att läsa och därefter beskriva karaktärerna i *Stjärnlösa nätter* av Arkan Asaad, först i den lättlästa versionen och sedan i original. I en annan klass hade eleverna kommit långt i sin utveckling av svenska språket och undersökte berättarteknik i noveller, för att sedan skriva egna korta berättelser med liknande berättarteknik.

Vad kan eleverna från början?

Inom gruppen nyanlända finns elever med stor vana att läsa och tolka skönlitteratur på sitt modersmål. De kan ofta överta denna förmåga till sitt nya språk svenska. Andra har mött berättelser och dikter främst i muntlig form. Det har gett kunskaper om skönlitterära genrer som är viktiga att bygga vidare på. Men för

många elever är skönlitterära texter mindre bekanta. Då är det en stor utmaning att läsa och samtala om exempelvis en dikt eller en novell med öppet slut.

Läsa original eller lättläst?

Skönlitterära texter kan definieras som texter med estetisk särart och originalitet, texter som ger ett visst motstånd och tillför nya perspektiv och idéer samt texter med ”tom rum”, där allt inte är utskrivet utan läsaren får vara medskapande.

Detta gäller främst skönlitteratur i original, men det är nödvändigt att också läsa skönlitteratur i lättläst form eftersom det är utmanande för nyanlända elever att kunna läsa en hel lättläst roman.

Det finns en del viktiga skillnader mellan lättlästa texter och original; exempelvis kan det vara svårt att träna på att läsa mellan raderna i de lättlästa böckerna, då de är maximalt explicita och ”tom rummen” medvetet har begränsats. Till lättlästa verk följer ofta undervisningsmaterial på förlagens webbplatser. Det kan inkludera både grammatikuppgifter och läsförståelsefrågor. Att utöka och vidareutveckla detta undervisningsmaterial skulle underlätta ytterligare för nyanlända elever.

Därför skönlitteratur!

Att läsa skönlitteratur innebär inte bara att förstå en text rent språkligt utan också att få inre bilder och att uppleva, känna och få erfarenheter. Forskaren Rita Felski talar i sin bok *Uses of Literature* (2008) om fyra slags engagemang: *igenkänning*, *hänförelse*, *kunskap* och *chock*. *Igenkänningen* ger läsaren möjlighet att se någonting redan bekant på ett nytt sätt. *Hänförelse* är ett tillstånd där läsaren ger sig hän och berörs känslomässigt. Genom att läsa kan man ta del av nya kulturer, andra historiska kontexter, människor och platser och därigenom skapa en större förståelse och *kunskap* för världen och livet. *Chock* handlar om att skönlitteratur kan skapa möten med andra värderingar än dem läsaren är van vid.

Att bli en läsare förändrar och berikar livet. Eleverna ska få möta många olika slags texter, både ungdomslitteratur och texter ur det svenska och internationella litteraturarvet. Det finns ett värde i att med stöttning kunna läsa texter som utmanar, och eleverna bör få läsa texter av olika svårighetsgrad med olika syften. De ska bli både hänförda och chockade, få chans att känna igen sig i texterna, och samtidigt erövra kunskap. Förnuft och känsla bör kombineras i litteraturundervisningen.